

בדוא"ל

הנדון: טיוטת צו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של נותני שירותי אשראי למניעת הלבנת הון ומימון טרור), התשע"ז-2017

בשם חברי איגוד חברות ממוסדות למתן אשראי שבלשכת המסחר (להלן: "האיגוד"), לאחר שהעיר האיגוד הערותיו על הטיוטה הראשונה של צו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של נותני שירותי אשראי למניעת הלבנת הון ומימון טרור), התשע"ז – 2017 (להלן: "צו נותני שירותי אשראי") שפורסמה מטעם רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון (להלן: "רשות שוק ההון") ודן עם רשות שוק ההון על הערותיו, כעת, מתכבד האיגוד להציג את עמדתו ביחס לצו נותני שירותי אשראי בנוסח כפי שהוגש לוועדת חוקה, חוק ומשפט (להלן: "הוועדה").

לאחר בחינה של נוסח צו נותני שירותי אשראי שמובא כעת לאישורה של הוועדה, מבקש האיגוד במעמד ייחודי זה שלא יהיה שני לו, לעמוד רק על ההערות המהותיות, שחלקן לא קיבלו ביטוי בנוסח הנוכחי של צו נותני שירותי אשראי, וזאת לצורך השוואת התנאים בין הצו האמור לצווים השונים, בכל פעם שקיימת הצדקה לעשות כן – כדי למנוע יחס שונה בין גופים מפקחים שבמהות אין הצדקה ראויה להבחנה ביניהם. כן האיגוד יבקש להבהיר כמה מהוראותיו של צו נותני שירותי אשראי שניסוחן אינם ברורים דיו ולפיכך הן עשויות להרים קשיים ולהשרות חוסר ודאות על פעילותם היומיומית של נותני האשראי.

נבקש לציין כי היום, לקראת אחה"צ, לאחר שהוכן מכתב ההערות מטעם האיגוד, התגלה כי הועלה לאתר נוסח מעודכן של צו נותני שירותי אשראי. הנוסח המתוקן של הצו, הוא – בפני עצמו – מבורך, שכן, הוא כלל תיקונים לא מעטים עליהם ביקש האיגוד להצביע. יחד עם זאת, הדבר חייב את תיקון מכתב האיגוד תוך שהאיגוד עשה כל שביכולתו על מנת להספיק ולעבור על כלל התיקונים. ראשית, האיגוד מבקש להתנצל על השעה המאוחרת איפוא שבה נשלח מכתב זה; שנית, האיגוד מבקש לשמור לעצמו את הזכות להעיר הערות נוספות במהלך הדיון כפי שיעלה בידו ללמוד את נוסח הצו המתוקן.

1. הוראות שיחולו בקשר ל"מקבל שירות בסכום נמוך"

1.1. בנוסף להחרגת מקבל שירות בסכום נמוך מחובת הכרת הלקוח בסעיף 2 לצו נותני שירותי אשראי, מבוקש להטמיע בצו נותני שירותי אשראי את התנאי שנקבע בסעיף 3(א) לצו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של נותני שירותי מטבע למניעת הלבנת הון ומימון טרור), תשע"ד-2014 (להלן: "צו נותני שירותי מטבע") בשינויים המחייבים, לפיו לעניין מקבל שירות בסכום נמוך, נותן שירותי אשראי יהיה רשאי שלא לעמוד בחובות הקבועות בסעיפים 3, 4, 5 ו-6 לצו נותני שירותי אשראי.

2. הבהרת מונח בחובת רישום פרטי הזיהוי (סעיף 3 לצו):

בסעיף 3 לצו נקבע כי:

"נותן שירותי אשראי לא ייתן אשראי למקבל שירות בפעם הראשונה בלא שירשום לגבי מקבל השירות ולגבי מורשה חתימה את פרטי הזיהוי המפורטים להלן, ובלא שיאמת את פרטי הזיהוי כמפורט בסעיף 4 או שהיו בידי פרטי הזיהוי מאומתים כאמור"

הסייפא המסומנת לעיל אינה ברורה מספיק ומבוקש להבהיר אותה בשים לב לכך שמדובר במתן אשראי למקבל שירות בפעם הראשונה.

3. אימות פרטים ודרישת מסמכים – סעיף 4 לצו הינו המחמיר ביותר מבין כל הצווים שהותקנו בישראל

3.1. מבוקש להשוות את תנאי נותני האשראי לתנאים שקיבלו גופים פיננסיים מפוקחים אחרים (לדוגמה, מנהלי תיקים), וזאת גם בקשר למקבלי שירות שאינם בסכום נמוך, בכל הנוגע לאימות פרטיהם של מקבלי השירות, באופן שאימות פרטי הזיהוי של הלקוח ייעשה רק על פי תעודה מזהה כהגדרתה בצו נותני שירותי אשראי, ומבלי שיאמתם באמצעות מסמך זיהוי נוסף. אימות הלקוח באמצעות מסמך זיהוי נוסף יישמר רק למקרים שבהם אם מקבל השירות מינה מיופה כוח בלא סיבה נראית לעין או מקרים חריגים אחרים.

3.2. לעניין הגדרת "העתק מאושר" בסעיף 4(ד) –

החלופה הקבועה בסעיף קטן זה, קובעת שהעתק מאושר יהא העתק מתאים למקור המאומת על ידי "נותן שירותי האשראי או עובדו - שלפניו הוצג המסמך המקורי". מבוקש להרחיב חלופה זו, באופן שהאימות יוכל שיבוצע גם בידי עובד של תאגיד קשור של נותן האשראי, בדיוק כפי שהותר לעשות בצווים החלים על גופים פיננסיים מפוקחים אחרים שחל על חברי בורסה ועל מנהלי תיקים, בנוסח כדלקמן:

"נותן שירותי האשראי או עובדו או עובד של תאגיד קשור, של נותן שירותי האשראי, המנוי בתוספת השלישית לחוק, שהוצג לפניו המסמך המקורי;"

3.3. נזכיר כי מכוח סעיף 6(א) לצו נותני שירותי אשראי, זיהוי פנים מול פנים רשאי לבצע נותן שירותי האשראי וכן נציגו או שליחו או מי מטעמו, לרבות עובד של תאגיד קשור לנותן האשראי.

3.4. על כן, לא מובן מדוע עובד של תאגיד קשור יהיה רשאי לזהות את מקבל השירות "פנים מול פנים" אך לא יהיה רשאי לאמת העתק מאושר של מסמכי הזיהוי המקוריים של הלקוח. על אף שמטרת סעיף 6(א) היא להקל על נתוני שירותי האשראי שמשמשים כתאגיד בתוך קונצרן אשראי, יודגש כי הפער האמור שבין סעיף 6(א) לצו נותני שירותי אשראי לבין סעיף 4(ד) לצו נותני שירותי אשראי, יצור נטל על נותני שירותי האשראי ואינו יקל עליהם כלל ועיקר אם העובדים של התאגידים הקשורים אליהם, לא יוכלו לאמת העתקים של מסמכי הזיהוי של הלקוח.

4. דיווח של נותן שירותי אשראי ופרטי הדיווח – סעיפים 11 ו-12 לצו

4.1. חובות הדיווח מטילות נטל כבד על נותני האשראי שבמאזן הכללי אינן מוצדקות. בכל מקרה לא מובן כיצד נותני האשראי ידווחו על הפרטים המחויבים בדיווח מכוח הסעיפים הללו, ומשכך נותני האשראי אינם יכולים להתכונן כראוי ליום תחילתו של הצו.

4.2. סעיף 12(ב)(4) לצו נותני שירותי האשראי קובע כי לגבי כל מתן אשראי החייב בדיווח, על נותן האשראי לדווח גם את פרטי האשראי, סוג האשראי, הריבית הנקובה בו מספר התשלומים להחזר האשראי, סכום כל החזר ומועדו, וכן פרטי בטוחות שניתנו וערבים, ככל שקיימים.

מדובר בסעיף המהווה נטל כבד מדי לצורך דיווח שכל מטרתו היא להסיר חשש של הרשות המוסמכת מפני הלבנת הון.

בכל הכבוד, האיגוד אינו מוצא כי יש בפרטים אלה כדי ללמד על חשש להלבנת הון. אם כבר – מדובר בפרטים שרשות שוק ההון היתה דורשת לצורך פיקוח כללי על בעלי רישיון. אך הצו מכוון להיבטים של הלבנת הון ולא פיקוח כללי. לשם פיקוח כללי קיימים כלים אחרים והוראות אחרות אותם יכולה הרשות לאשר בפני ועדות הכנסת הרלוונטיות. עמדת האיגוד שצו זה אינו המקור הנורמטיבי המתאים לחייב את נותני האשראי לדווח על תנאי האשראי שהעניקו ללקוח.

4.3. סעיף 16 לצו נותני שירותי אשראי מחייב את נותני האשראי לקיים מאגר מידע ממוחשב של כל פעולות מתן האשראי ופרטי הזיהוי והדיווח הנדרשים של מקבלי השירות, מורשי חתימה, נהנים ובעלי שליטה על פי צו זה.

כיום לא קיימת מערכת ממוכנת שקיימת לה את הטכנולוגיה הנדרשת לקלוט את הפרטים האמורים בסעיף 12(ב)(4) לצו נותני שירותי אשראי, ועל פי הערכות האיגוד, הכנת מערכת כזו תדרוש תקופה של לכל הפחות 18 חודשי היערכות.

האיגוד יזכיר כי בקרב נותני האשראי החוץ בנקאי, קיימים גם נותני שירותי הניכיון שייתכן כי קיימת מערכת ממוכנת מכוח הדרישה בצו נותני שירותי מטבע.

שינוי של התוכנה הקיימת במערכות נותני האשראי ו/או יצירת תוכנה חדשה שתתאים לדרישות הקבועות בצו נותני שירותי האשראי, ידרשו זמן היערכות של כ- 18 חודשים לערך גם כן מיום פרסום הצו.

לצד כל אלה, האיגוד חוזר ומדגיש שהצו אינו מתייחס לאופן הדיווח לרשות המוסמכת. האם באופן ישיר מתוך המערכת הממוחשבת של נותן האשראי? האם מתוך מערכת ממוחשבת שהרשות תקים? או האם באופן ידני?

שאלות אלה יוצרות קושי מהותי לנותני האשראי ליצור ולהתאים עבור עצמם מערכת ממוכנת שתעמוד בדרישות צו נותני שירותי אשראי, מאחר שהדרישות מכוח הצו כלל אינן ברורות. האיגוד ידגיש, כי גם אם דרישות אלה יתבררו באמצעות חוזר של הרשות המוסמכת, לא ברור מתי יפורסם החוזר, ובכל מקרה תידרש תקופה של שנה ליצור מערכת ממוכנת שתענה על הדרישות הקבועות בצו – ועד שלא יפורסם חוזר כאמור – ידיהם של נותני האשראי כבולות הם, ועל אף כל זאת שעון החול שהקציב שישה חודשי היערכות לתחולת הצו ימשיך לפעול כרגיל.

5. מועד תחילה

5.1. סעיף 19 קובע כי תחילתו של צו זה ביום 15 במרץ 2018. לעומת זאת, תחולת הצו תהייה מיידית על מי שעוסק במתן אשראי באמצעות שירותי ניכיון.

5.2. תקופת ההיערכות לצורך קיום הוראות הצו ועמידה בדרישות המרובות שבו, לרבות כאמור הקמה ו/או עדכון מערכות המחשוב של נותני שירותי האשראי, תהייה תקופה לחוצה, ממושכת ואינטנסיבית, ומשכך מובן כי לוח הזמנים שצוין בסעיף זה אינו ריאלי לצורך היערכות לקיום הוראות הצו, כל זאת בשים לב לכך שמלוא המידע והמפרטים שיידרשו מנותני האשראי אינם ידועים בשלב זה.

ראוי להדגיש – אמצעי האכיפה שעשויים להיות מוטלים על הגופים המפוקחים בגין הפרת חובות שקבועות בצו נותני שירותי אשראי עשויים להיות חמורים ובעלי השלכה מהותית על פעילות החברות.

לצורך היערכות להגנה בפני החובות האמורות נדרשים הגופים השונים להחיל נהלי ציות ואכיפה פנימיים להוראות צו נותני שירותי אשראי ובכלל זה ומקום בו הדבר רלוונטי, שימוש במערכות ממוכנות, אפיון המערכות, החלת תקופת ניסיון והשמתן בפועל.

תקופת ההיערכות שנקבעה אינה מספיקה לכל אלה - אף לא מקצתם.

לראיה, ניתן להצביע על תקופת היערכות שנקבעו בצווי איסור הלבנת הון שהוחלו על גופים אחרים, שהיו ארוכות משמעותית מאלה שנקבעו בקשר עם צו נותני שירותי אשראי.

כך, רק לצורך הדוגמה, בצו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, ניהול רישומים של נותן שירות עסקי למניעת הלבנת הון ומימון טרור), תשע"ה-2014 נקבע כי תחילתו של הצו 9 חודשים מיום פרסומו. אך המחוקק לא הסתפק בכך, מעבר לתקופת המעבר כאמור לעיל, קבע הוראת מעבר ייחודית שתבטיח היערכות במהלכה לא יופעלו אמצעי אכיפה כנגד הגופים השונים בסעיף 8(ב) לחוק במשך לא פחות משנה שמיום התחילה, באופן שלא לא יוטל עיצום כספי על המפר הוראות לפי החוק העיקרי אלא תישלח לו הודעה בכתב על ההפרה בלבד.

רק על מנת לעמוד על הדברים עורכי דין לא נדרשו לדיווחים במסגרת הצו שחל עליהם ואלה עדין נהנו מתקופת היערכות של 9 חודשים ועוד 12 חודשים נוספים.

מבוקש אפוא לקבוע תקופת היערכות להחלת הצו שתימשך לכל הפחות 18 חודשים.

בנוסף, ובדומה לצו שהוחל על נותני שירותי מטבע, מבוקש לקבוע תקופה בת 12 חודשים לאחר תקופת התחילה, במהלכה לא יופעלו אמצעי אכיפה כנגד הגופים אלא רק יימסרו הודעות התראה בדבר הפרות ככל שאלה נתגלו, על מנת לאפשר תקופת למידה והיערכות ראויה ליישום הוראות הצו.

6. סעיף 4(ב) וסעיף 16(ב) – תקופת שמירתם של מסמכי זיהוי ושל פרטי כל פעולה כספית שבוצעה במסגרת

מתן אשראי בהתאמה:

6.1. מבוקש לקצר את תקופת השמירה באורח נגיש על מסמכי הזיהוי ועל פרטי כל פעולה כספית שבוצעה במסגרת מתן אשראי לתקופה של 5 שנים לפחות ממועד מתן האשראי, במקום לתקופה של 7 שנים כפי שמוצע כעת בצו נותני שירותי אשראי (כל עוד לא נדרש על ידי הממונה לשמור עליהם תקופה ארוכה יותר).

- 5 -

תקופה זו היא המקובלת ברוב צווי הלבנת ההון ומימון הטרור האחרים.

6.2. האיגוד יעיר כי התקופה שנקבעה מכוח בסעיף 4(ב) (7 שנים לפחות **ממועד מתן האשראי**) שונה

מהתקופה שנקבעה בסעיף 16(ב) (7 שנים לפחות **מתום שנה ממועד מתן האשראי**) – **ומבקש ליצור**

אחידות בין שתי התקופות.

7. הח"מ עומדים לרשות הוועדה בכל שאלה ו/או הבהרה נדרשת בנושא שבנדון.

בכבוד רב ובברכה,

ניב אידן, עו"ד

עודד אופק, עו"ד

העתק:

ח"כ ניסן סלומינסקי, יו"ר ועדת חוקה, חוק ומשפט, כנסת ישראל, ירושלים

חברי כנסת חברים בוועדת חוקה, חוק ומשפט - כנסת ישראל, ירושלים

מנהל ועדת חוקה, חוק ומשפט - כנסת ישראל, ירושלים